

*W wyniku realizacji zadań
przypisanych psychologom
i pedagogom szkolnym można
spodziewać się pogłębionego
rozpoznania problemów ucznia.*

WSPÓŁPRACA Z NAUCZYCIELAMI

WSPÓŁPRACA

*pedagoga z nauczycielami
w ramach zespołu*

ROZWAŻAJĄC WSPÓŁPRACĘ
PEDAGOGA Z NAUCZYCIELAMI
W RAMACH ZESPOŁU, WARTO
PODDAĆ PRZEGLĄDOWI ZADANIA
ZAPISANE W ROZPORZĄDZENIACH
OBOWIĄZUJĄCYCH OD
1 WRZEŚNIA 2011 R.
W PRZEDSZKOLACH, GIMNAZJACH,
SZKOŁACH SPECJALNYCH,
ODDZIAŁACH SPECJALNYCH
SZKÓŁ OGÓLNODOSTĘPNYCH
I PLACÓWEK.

W rozporządzeniach zawarte są liczne zapisy zadań nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych oraz specjalistów zatrudnionych w przedszkolach, szkołach i placówkach, dotyczące pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Część z tych **zadań to zadania wspólne dla nauczycieli, wychowawców grup wychowawczych oraz specjalistów**, takich jak: psychologów i pedagogów szkolni, logopedów i doradców zawodowi. Należą do nich następujące zadania:

- 1) Udzielanie uczniom pomocy psychologiczno-pedagogicznej¹.
- 2) Występowanie z inicjatywą udzielenia uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej.
- 3) Prowadzenie działań pedagogicznych mających na celu rozpoznanie:
 - a) indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych uczniów, w tym uczniów szczególnie uzdolnionych, oraz zaplanowanie sposobów ich zaspokojenia, w tym:
 - w przedszkolu – obserwacji pedagogicznej zakończonej analizą i oceną gotowości dziecka do podjęcia nauki w szkole (diagnoza przedszkolna),
 - w klasach I-III szkoły podstawowej – obserwacji i pomiarów pedagogicznych mających na celu rozpoznanie u uczniów ryzyka wystąpienia specyficznych trudności w uczeniu się,
 - w gimnazjum i szkole ponadgimnazjalnej – doradztwa edukacyjno-zawodowego;
 - b) zainteresowań i uzdolnień uczniów, w tym uczniów szczególnie uzdolnionych, oraz zaplanowanie wsparcia związanego z rozwijaniem zainteresowań i uzdolnień uczniów.

- 4) W przypadku stwierdzenia, że uczeń ze względu na potrzeby rozwojowe lub edukacyjne wymaga objęcia pomocą psychologiczno-pedagogiczną, niezwłocznie poinformowanie o tym dyrektora przedszkola, szkoły lub placówki.
- 5) Występowanie z wnioskiem do dyrektora szkoły (po uzyskaniu zgody rodziców, prawnych opiekunów albo pełnoletniego ucznia) o wydanie uczniowi gimnazjum lub szkoły ponadgimnazjalnej opinii o specyficznych trudnościach w uczeniu się².
- 6) Wnioskowanie do Rady Pedagogicznej (za zgodą rodziców, prawnych opiekunów albo pełnoletniego ucznia – słuchacza) o wydanie pozytywnej opinii w sprawie przystąpienia do sprawdzianu lub egzaminu gimnazjalnego w warunkach dostosowanych do indywidualnych potrzeb edukacyjnych i możliwości psychofizycznych ucznia, który w roku przystąpienia do sprawdzianu lub egzaminu gimnazjalnego objęty był pomocą psychologiczno-pedagogiczną w szkole ze względu na trudności adaptacyjne związane z wcześniejszym kształceniem za granicą, zaburzenia komunikacji językowej lub sytuację kryzysową lub traumatyczną.

Część zadań wymienianych w rozporządzeniach to **zadania członków zespołu utworzonego przez dyrektora przedszkola, szkoły lub placówki spośród nauczycieli pracujących z uczniem**. Należą do nich:

- 7) Planowanie i koordynowanie udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej uczniowi w przedszkolu, szkole i placówce³.
- 8) Pełnienie funkcji koordynatora prac zespołu (po wyznaczeniu przez dyrektora).
- 9) Uczestniczenie w realizacji zadań zespołu, takich jak:
 - a) ustalenie zakresu, w jakim uczeń wymaga pomocy psychologiczno-pedagogicznej z uwagi na indywidualne potrzeby rozwojowe i edukacyjne oraz możliwości psychofizyczne, w tym szczególne uzdolnienia;

*Przepisy rozporządzenia w sprawie organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej przewidują tylko jedno zadanie koordynatora, polegające na zwoływaniu posiedzenia zespołu.
To stanowczo za mało.*

¹ Rozporządzenie MEN z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz. U. z 2010 r. Nr 228, poz. 1487).

² Rozporządzenie MEN z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych (Dz. U. z 2007 r. Nr 83, poz. 562 z późn. zm.).

³ Dz. U. z 2010 r. Nr 228, poz. 1487.

- b) określenie zalecanych form, sposobów i okresu udzielania uczniowi pomocy psychologiczno-pedagogicznej, z uwzględnieniem indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia, a w przypadku ucznia posiadającego orzeczenie lub opinię, także z uwzględnieniem zaleceń zawartych w orzeczeniu lub opinii;
- c) zaplanowanie działań z zakresu doradztwa edukacyjno-zawodowego i sposobu ich realizacji – w przypadku ucznia gimnazjum i szkoły ponadgimnazjalnej;
- d) zakładanie i prowadzenie Karty Indywidualnych Potrzeb Ucznia;
- e) opracowanie dla ucznia Planu Działań Wspierających;
- f) podejmowanie działań mediacyjnych i interwencyjnych w sytuacjach kryzysowych;
- g) w przypadku ucznia posiadającego orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego:
- dokonanie wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia⁴ przed przystąpieniem do opracowania Indywidualnego Programu Edukacyjno-Terapeutycznego,
 - określenie działań wspierających rodziców ucznia oraz – w zależności od potrzeb – zakresu współdziałania z poradniami psychologiczno-pedagogicznymi, w tym poradniami specjalistycznymi, placówkami doskonalenia nauczycieli, organizacjami pozarządowymi oraz innymi instytucjami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży⁵,
 - opracowanie Indywidualnego Programu Edukacyjno-Terapeutycznego, uwzględniającego zalecenia zawar-
- nowania ucznia, uwzględniającej ocenę efektywności pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielanej uczniowi oraz – w miarę potrzeb – dokonywanie modyfikacji programu.
- 10) Dokonywanie oceny efektywności pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielanej uczniowi⁷, w tym efektywności realizowanych zajęć, dotyczącej:
- a) danej formy pomocy psychologiczno-pedagogicznej – po zakończeniu jej udzielania;
 - b) pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielonej w danym roku szkolnym – przed opracowaniem arkusza organizacji przedszkola, szkoły lub placówki na kolejny rok szkolny.
- 11) Na wniosek rodziców ucznia albo pełnoletniego ucznia, a także na wniosek nauczyciela prowadzącego zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze lub zajęcia specjalistyczne, a w przypadku klasy terapeutycznej – na wniosek wychowawcy klasy, dokonywanie oceny efektywności tych form pomocy psychologiczno-pedagogicznej przed upływem ustalonego przez dyrektora przedszkola lub szkoły okresu udzielania danej formy pomocy.
- 12) Określenie wniosków i zaleceń dotyczących dalszej pracy z uczniem, w tym zalecanych form, sposobów i okresów udzielania uczniowi dalszej pomocy psychologiczno-pedagogicznej przy dokonywaniu oceny jak w pkt 9g i 10.

Kolejne zadania wynikające z zapisów aktów prawnych to **zadania specyficzne ze względu na specjalistyczne przygotowanie i pełnione role**. Należą do nich następujące zadania nauczycieli:

Podstawą utworzenia zespołu przez dyrektora może być orzeczenie lub opinia wydane przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną albo informacja nauczyciela, wychowawcy grupy wychowawczej lub specjalisty o potrzebie objęcia ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną.

te w orzeczeniu o potrzebie kształcenia specjalnego oraz dostosowanego do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia⁶,

- nie rzadziej niż raz w roku szkolnym, dokonanie okresowej wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjo-

13) Indywidualizowanie pracy z uczniem na obowiązkowych i dodatkowych zajęciach edukacyjnych, odpowiednio do potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia⁸.

14) Dostosowanie wymagań edukacyjnych (o których mowa w pkt 12) do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia:

- a) posiadającego orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego – na podstawie tego orzeczenia oraz ustaleń zawartych w Indywidualnym Programie Edukacyjno-Terapeutycznym, opracowanym dla ucznia na podstawie przepisów w sprawie warunków organizowania

⁴ Rozporządzenie MEN z dnia 17 listopada 2010 r. w sprawie warunków organizowania kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych (Dz. U. z 2010 r. Nr 228, poz. 1490).

⁵ Dz. U. z 2010 r. Nr 228, poz. 1487.

⁶ Dz. U. z 2010 r. Nr 228, poz. 1490.

⁷ Dz. U. z 2010 r. Nr 228, poz. 1487.

⁸ Dz. U. z 2007 r. Nr 83, poz. 562 z późn. zm.

kształcenia, wychowania i opieki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnych oraz niedostosowanych społecznie w przedszkolach, szkołach i oddziałach ogólnodostępnych lub integracyjnych;

- b) posiadającego orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania – na podstawie tego orzeczenia oraz ustaleń zawartych w planie działań wspierających, opracowanym dla ucznia na podstawie przepisów w sprawie zasad udzielania i organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach;
- c) posiadającego opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej, o specyficznych trudnościach w uczeniu się lub inną opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej, w tym poradni specjalistycznej – na podstawie tej opinii oraz ustaleń zawartych w Planie Działań Wspierających, opracowanym dla ucznia na podstawie przepisów, o których mowa wyżej;
- d) nieposiadającego orzeczenia lub opinii wymienionych w trzech powyższych podpunktach, który objęty jest pomocą psychologiczno-pedagogiczną w szkole – na podstawie ustaleń zawartych w planie działań wspierających, opracowanym dla ucznia na podstawie przepisów, o których mowa wyżej.

Zapisy rozporządzenia precyzują także dodatkowe zadania psychologów i pedagogów szkolnych⁹. Do zadań tych należą:

15) Prowadzenie badań i działań diagnostycznych dotyczących poszczególnych uczniów, w tym diagnozowanie indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych

zadań, jeżeli odnoszą się one do roli, jaką pełnią psycholodzy i pedagodzy szkolni, albo do realizacji zadań, które należą do nauczycieli. W tym miejscu warto zdać sobie sprawę, że psycholodzy i pedagodzy szkolni mogą być w trojaki sposób uwikłani w pracę zespołu. Mogą oni bowiem być:

- powołani do wypełniania roli **koordynatorów zespołu**,
- **członkami zespołu** wyznaczonymi przez dyrektora z racji tego, że pracują z uczniem,
- **konsultantami wspierającymi nauczycieli** z racji swojej specjalistycznej wiedzy w realizacji ich zadań wynikających albo z przynależności do zespołu, albo z konieczności realizowania innych zadań.

Psycholog lub pedagog szkolny jako koordynator zespołu

Tu natychmiast rodzi się wątpliwość, czy jest dobrym pomysłem powoływanie psychologa lub pedagoga szkolnego na koordynatora zespołu. Z mojego rozeznania w praktyce realizowanej w szkołach objętych pilotażem we wdrażaniu systemu pomocy psychologiczno-pedagogicznej wg nowych zasad wynika, że rozwiązanie tego problemu nie jest jednoznaczne. W dużych szkołach, w których jest wielu uczniów posiadających opinię poradni psychologiczno-pedagogicznej lub orzeczenie, albo zidentyfikowanych przez nauczycieli jako potrzebujący pomocy i zgłoszonych dyrektorowi, rozwiązanie polegające na powołaniu psychologa lub pedagoga szkolnego na koordynatora zespołu może skutkować obciążeniem

oraz możliwości psychofizycznych, a także wspieranie mocnych stron uczniów.

- 16) Minimalizowanie skutków zaburzeń rozwojowych, zapobieganie zaburzeniom zachowania oraz realizacja różnych form pomocy psychologiczno-pedagogicznej w środowisku szkolnym i pozaszkolnym poszczególnych uczniów.
- 17) Prowadzenie terapii indywidualnej i grupowej.

Analiza przedstawionych powyżej zadań wyraźnie wskazuje na to, że ich realizacja stanowi podwalinę pod działania zespołu, służy realizacji zadań zespołu albo jest konsekwencją jego działalności. Oczywiście zatem jest, że współpraca pedagoga lub psychologa z nauczycielami w ramach zespołu ds. specjalnych potrzeb edukacyjnych polegać musi na realizacji określonych

zadaniem ich zadaniami, którymi nie będą oni w stanie sprostać¹⁰.

Jeżeli jednak dyrektor przedszkola, szkoły lub placówki kierując się istotnymi przesłankami, podjął decyzję o powołaniu psychologa lub pedagoga szkolnego na koordynatora zespołu (lub kilku zespołów), warto skupić się na zadaniach wynikających z pełnienia tej roli. Przepisy rozporządzenia w sprawie organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej przewidują tylko jedno zadanie koordynatora, polegające na zwoływaniu posiedzenia zespołu. To stanowczo za mało. Problem koordynowania prac zespołu wymaga rozważenia następujących kwestii rzutujących na sprawny przebieg jego posiedzenia:

¹⁰ Przykładem może być jedna ze szkół licząca 460 uczniów, w której 120 uczniów posiadało opinię lub orzeczenie poradni psychologiczno-pedagogicznej.

⁹ Dz. U. z 2010 r. Nr 228, poz. 1487.

• ANALIZA DOKUMENTÓW STANOWIĄCYCH PODSTAWĘ UTWORZENIA ZESPOŁU.

Podstawą utworzenia zespołu przez dyrektora może być orzeczenie lub opinia wydane przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną albo informacja nauczyciela, wychowawcy grupy wychowawczej lub specjalisty o potrzebie objęcia ucznia pomocą psychologiczno-pedagogiczną.

Warto więc przed posiedzeniem zespołu poddać analizie dokument stanowiący podstawę utworzenia zespołu.

• USTALENIE TRYBU POSTĘPOWANIA ZESPOŁU.

Utworzenie zespołu przez dyrektora może przebiegać na różnych podstawach. Generują one odrębny sposób postępowania. W przypadku tworzenia zespołu na podstawie opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej, orzeczenia o potrzebie indywidualnego obowiązkowego rocznego przygotowania przedszkolnego, orzeczenia o potrzebie indywidualnego nauczania albo informacji nauczyciela, wychowawcy grupy lub specjalisty o potrzebie objęcia ucznia pomocą obowiązuje – zgodnie z przepisami – odrębny tryb postępowania zespołu. Inny tryb postępowania zespołu konieczny jest w przypadku utworzenia zespołu na podstawie orzeczenia o potrzebie kształcenia specjalnego.

• PRZYGOTOWANIE PRZEBIEGU POSIEDZENIA ZESPOŁU.

W wyniku realizacji zadań przypisanych psychologom i pedagogom szkolnym, można się spodziewać pogłębionego rozpoznania problemów ucznia. Pomocny w tym względzie może być schemat porządkowania informacji o uczniu. Kolejna kwestia dotyczy zwrócenia się do nauczycieli pracujących z uczniem o przygotowanie informacji z realizacji zadań wymienionych w pkt 3 niniejszego opracowania. Następnie warto ustalić, kto będzie brał udział w posiedzeniu zespołu i jaki będzie jego przebieg.

Wyodrębnione powyżej kwestie powinny znaleźć swoje uregulowanie w statucie szkoły lub placówki i w ten sposób dookreślać zadania koordynatora pracy zespołu. Wprowadzenie takich regulacji sprzyjać będzie sprawnemu przebiegowi prac zespołu.

Psycholog lub pedagog szkolny jako członek zespołu

Jeżeli psycholog lub pedagog szkolny zostanie włączony do zespołu jako jego członek, szczególnie zobowiązany jest do współpracy przy realizacji zadań zespołu opisanych w pkt od 9 do 12. Realizacja tych zadań ma swoją dynamikę rozłożoną w czasie i przebiegać będzie w dwóch różnych trybach w zależności od podstawy utworzenia zespołu.

W trybie pierwszym, w którym podstawą utworzenia zespołu była opinia poradni, orzeczenie o potrzebie rocznego indywidualnego przygotowania do szkoły, orzeczenie o potrzebie indywidualnego nauczania lub informacji nauczyciela, wychowawcy grupy lub specjalisty o potrzebie objęcia ucznia pomocą, prace zespołu przebiegać będą od rozpoznania potrzeb w zakresie pomocy, wskazania zalecanych form pomocy, sposobów i czasu ich realizacji, poprzez założenie Karty Indywidualnych Potrzeb Ucznia i sformułowanie Planu Działań Wspierających. W każdej

chwili zespół może się zebrać, aby zrealizować zadanie wymienione w pkt 11. Jeżeli taka okoliczność nie będzie zachodziła, zespół przed upływem marca każdego roku będzie przystępował do realizacji zadań wymienionych w pkt 10 i 12.

W trybie drugim, w którym podstawą utworzenia zespołu jest orzeczenie o potrzebie kształcenia specjalnego, przebieg pracy zespołu będzie odmienny. Pierwsze zadanie zespołu polegać musi na dokonaniu wielospecjalistycznej oceny funkcjonowania ucznia przez wszystkich członków zespołu w zakresie ich specyficznych kompetencji. Na tej podstawie zespół ustali potrzeby ucznia w zakresie pomocy, wskaże zalecane formy pomocy, sposoby i czas ich realizacji. Po zatwierdzeniu ich przez dyrektora, zespół przystąpi do realizacji kolejnych zadań. Określi działania wspierające rodziców ucznia oraz – w zależności od potrzeb – zakres współdziałania z poradnią psychologiczno-pedagogiczną, w tym poradnią specjalistyczną, placówkami doskonalenia nauczycieli, organizacjami pozarządowymi oraz innymi instytucjami działającymi na rzecz rodziny, dzieci i młodzieży. Następnie zespół przystąpi do formułowania Indywidualnego Programu Edukacyjno-Terapeutycznego dla Ucznia. Także w tym przypadku, nie rzadziej niż raz w roku, zespół dokona okresowej wielospecjalistycznej oceny poziomu funkcjonowania ucznia, uwzględniającej ocenę efektywności pomocy psychologiczno-pedagogicznej udzielanej uczniowi oraz – w miarę potrzeb – wprowadzi modyfikacje programu.

Przy realizacji ww. zadań psycholog lub pedagog szkolny będzie współpracując z nauczycielami, wnosząc w pracę zespołu swoją specjalistyczną wiedzę. Szczególnie znajdzie to swoje odbicie w zakresie zalecanych form pomocy oraz w formułowaniu szczegółowych celów Planów Działań Wspierających o charakterze terapeutycznym.

Psycholog lub pedagog szkolny jako konsultant wspierający nauczycieli

Jeżeli psycholog lub pedagog szkolny nie zostanie obciążony dwiema omówionymi powyżej rolami, może on wspierać nauczycieli tworzących zespół w realizacji przypisanych im zadań. Szczególne znaczenie może to mieć przy analizie dokumentów oraz przy porządkowaniu zebranych informacji o uczniu. Kolejną kwestią może być merytoryczne wspieranie nauczycieli przy realizacji ich specyficznych zadań wymienionych w pkt 13 i 14 niniejszego artykułu.

Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na to, że realizacja przez psychologów i pedagogów szkolnych ich specyficznych zadań wymienionych w pkt od 15 do 17 skutkować będzie włączeniem ich do zespołów powołanych dla uczniów, z którymi te zadania były przez nich realizowane.

PIOTR WILIŃSKI

PEDAGOG, DYREKTOR PORADNI PSYCHOLOGICZNO-PEDAGOGICZNEJ
NR 2 W POZNANIU, NAUCZYCIEL AKADEMICKI